

Cap sur l'école inclusive
en Europe

Karta źródłowa

Model włoski: właściwy kierunek?

Część modułu/ D

Model edukacyjny włoskiej szkoły jest oceniany na świecie jako najbardziej zaawansowany pod względem edukacji integracyjnej. Aby go osiągnąć, włoski ustawodawca wykazał się odwagą i autorytetem, ułatwionym w tym względzie przez włoskie społeczeństwo, które zawsze stanowiło mocne wsparcie dla solidarności rodzinnej i międzypokoleniowej.

1/ Prawa zawarte w konstytucji

Włoska konstytucja z 1947 r., w art. 38 dotyczącym solidarności społecznej stanowi, że: „każdy obywatel niezdolny do pracy i pozbawiony środków do życia ma prawo do pomocy społecznej. Pracownicy mają prawo do otrzymania środków dostosowanych do ich potrzeb w razie wypadku, choroby, niepełnosprawności, podeszłego wieku lub niedobrowolnego bezrobocia. Osoby niepełnosprawne i inwalidzi mają prawo do edukacji i integracji zawodowej.”

2/ Ustawy i przepisy mające na celu pełne wdrożenie praw konstytucyjnych

-1971: ustawa o uwzględnianiu potrzeb osób z niepełnosprawnością w edukacji

Artykuł 28 ustawy stanowi, że "obowiązek szkolny jest realizowany w odniesieniu do wszystkich dzieci i młodzieży, bez względu na różnice między nimi, w zwykłych klasach szkół publicznych". Użyto wówczas terminu "integracja uczniów niepełnosprawnych w zwykłej szkole".

-1975: Raport Komisji FALCUCCI dot. problemów osób z niepełnosprawnościami.

Dokument ten zaleca ewolucję szkół w kierunku „szkolnictwa dla wszystkich”, szkół dostępnych i dostosowanych do każdej osoby dzięki koncentracji na:

- Docenieniu i ocenie potencjału każdego ucznia;
- Nauce języków;
- Różnych typach inteligencji: logiczno-abstrakcyjnej, sensorycznej, ruchowej i praktycznej.

Raport podkreśla, jak trudne jest to wyzwanie, a jednocześnie określa zasady edukacji włączającej w taki sposób, a jaki rozumiemy je aktualnie.

-1977: Ustawa 577/107 likwidująca szkoły specjalne

W tamtym czasie we Włoszech istniał silny ruch na rzecz deinstytucjonalizacji, który doprowadził do zamknięcia szpitali psychiatrycznych i szkół specjalnych dla uczniów niepełnosprawnych, działających od 1962 roku. Celem było wprowadzenie dostosowań i sprawienie, by uczniowie z niepełnosprawnościami uczyli się w szkołach powszechnych. Ustawa ta miała prawdopodobnie fundamentalne znaczenie, ponieważ aktualnie edukacja integracyjna i szkoła dla wszystkich są jedynymi oferowanymi rozwiązaniami.

Zniknął zatem model szkoły specjalnej, z wyjątkiem nauczania osób niesłyszących, których edukacja ma charakter bardziej językowo-komunikacyjny niż charakter edukacji osób niepełnosprawnych.

Lipcowa ustawa o szkolnictwie wprowadza również środki towarzyszące:

- tworzenie usług społeczno-psycho pedagogicznych;
- integracja uczniów niepełnosprawnych aż do gimnazjum;
- obecność wyspecjalizowanych nauczycieli w klasie;
- potrzeba pracy grupowej i prawo do zindywidualizowanej edukacji;
- wzbogacenie tradycyjnej ścieżki szkolnej,
- i wreszcie stworzenie tzw. „otwartych klas”.

W terminologii istotne było przejście od koncepcji „integracji szkolnej” osób niepełnosprawnych do ich pełnego „włączenia” w system oświaty.

-1978: Ustawa BASAGGLIA 180/78 reformująca system opieki psychiatrycznej

Zainspirowana przez psychiatrę Franco BASAGGLIA, ta nowatorska i odważna ustawa rozpoczęła proces zamykania szpitali psychiatrycznych i zastępowania ich szeregiem usług na rzecz osoby, usług w zakresie leczenia i rehabilitacji pacjentów psychicznie chorych, zapobiegania chorobom psychicznym i ich pełnego leczenia za pośrednictwem usług świadczonych osobie ubezpieczonej poza szpitalem.

Prawo to wyraźnie ma na celu socjalizację, przynajmniej względną, osób psychicznie chorych. Jest to zgodne z celami socjalizacyjnymi wyznaczonymi przez koncepcję „szkoły dla wszystkich”.

-1987: decyzja włoskiego Trybunału Konstytucyjnego zakazuje stosowania koncepcji „stanu niezdolnego do rehabilitacji” i wskazuje, że nie można osobie z niepełnosprawnością odmówić zapisania do szkoły.

Trybunał jeszcze raz podkreślił znaczenie następujących zasad:

- bez nauki następuje regres;
- szkolnictwo jest synonimem integracji społecznej;

- izolacja jest zjawiskiem negatywnym.

-1992: Ustawa 104/92, art. 12 – „Zagwarantowanie prawa do nauki dla uczniów z niepełnosprawnością; usprawnienie i zorganizowanie przyjmowania uczniów z niepełnosprawnością do nauki zwykłych klasach”.

Ustawa ta mówi, że konieczne są następujące elementy:

Identyfikacja niepełnosprawnego ucznia, udokumentowana funkcjonalną diagnozą sporządzoną przez podmioty działające w jednostkach służby zdrowia.

Napisanie dynamicznego profilu funkcjonalnego (zawierającego cechy fizyczne, psychiczne, społeczne i emocjonalne).

Podkreślenie posiadanych zdolności, trudności związanych z sytuacją niepełnosprawności oraz zdolności do odzyskania umiejętności.

Stworzenie Indywidualnego Planu Edukacji, opracowanego dzięki współpracy nauczycieli realizujących program nauczania, nauczycieli wyspecjalizowanych nauczaniu osób z niepełnosprawnością, podmioty służby zdrowia, ew. także asystenta edukacyjnego i rodziny.

Oczekuje się zatem, że włączenie będzie realizowane także przez:

Skoordynowane programowanie usług szkolnych i zdrowotnych, wsparcia, usług kulturalnych, rekreacyjnych i sportowych;

Umowy programowe podpisywane przez społeczności lokalne i organy szkolne;

Zapewnienie narzędzi technicznych i dydaktycznych niezbędnych dla szkół, ale także poprzez grupy robocze ds. integracji szkół w każdym z urzędów wojewódzkich.

- 1997: prawo przyznające szkołom autonomię

Autonomia ta pozwala obecnie szkołom:

kontynuować projekty krajowe i międzynarodowe
organizować kalendarz szkolny.

- 2010: Ustawa 170/2010

Ustawa ta uznaje dysleksję, dysgrafię, dysortografię i dyskalkulię za specyficzne zaburzenia związane z uczeniem się, zgrupowane łącznie pod pojęciem "DSA", które powodują znaczne ograniczenie aktywności w życiu codziennym, pomimo istnienia umiejętności poznawczych oraz przy braku chorób neurologicznych i deficytów sensorycznych.

2012 : Direttiva Ministeriale (rozporządzenie ministerstwa) odnoszące się do specjalnych potrzeb edukacyjnych (SPE).

Na podstawie modelu zwanego „diagnozą ICF-WHO”, który rozpatruje osobę jako całość w perspektywie bio-psycho społecznej, można zidentyfikować SPE niezależnie od wcześniejszej, węższej diagnozy. W tym sensie każdy uczeń może mieć, w sposób ciągły lub w określonych okresach, specjalne potrzeby edukacyjne: albo ze względów fizycznych, biologicznych,

fizjologicznych, albo nawet psychologicznych i społecznych. Szkoły muszą więc oferować odpowiednią i zindywidualizowaną edukację w reakcji na te potrzeby.

3/ Polityka, która doprowadziła do stworzenia spójnego systemu

Aby osiągnąć cele edukacji integracyjnej, ustawodawca włoski podjął środki przymusu: Ustawa nr 577 z 1977 r. zakazuje obecnie działalności szkół specjalnych, co sprowadza się do wprowadzenia obowiązku przyjmowania dzieci niepełnosprawnych do szkół głównego nurtu i zwykłych klas.

Decyzja prawodawcy mogła wydawać się brutalna, ale była skuteczną decyzją, ponieważ zmusiła system edukacji do przyjęcia następujących elementów:

- Praca zespołowa w celu sporządzenia diagnozy, oceny potencjału ucznia, ustalenia jego Indywidualnego Planu Edukacji.
- Koordynacja między szkołą a gminą
- Obecność wyspecjalizowanych edukatorów/nauczycieli w celu uwzględnienia potrzeb wszystkich uczniów.
- Autonomia finansowa i funkcjonalna szkół

Prowadzi to do spójnego systemu, którego stworzenie zajęło z pewnością kilka lat, ale który rozwiązuje wszystkie problemy w sposób globalny, zmusza różnych aktorów do współpracy i realizuje faktyczną socjalizację osób niepełnosprawnych. Włoski ustawodawca wziął pod uwagę zarówno względy etyczne włoskiego społeczeństwa, jak i aspekt ekonomiczny poprzez optymalizację zasobów ludzkich szkoły oraz poszukiwanie autonomii osób niepełnosprawnych we wszystkich obszarach, gdzie jest to możliwe.

Model włoski wyprzedził więc zalecenia Konwencji ONZ z 2006 r. w sprawie edukacji.

Państwa będące sygnatariuszami Konwencji ONZ o osobach niepełnosprawnych mogą zatem czerpać z tego modelu inspirację, w szczególności poprzez zwrócenie uwagi na wprowadzane prawo, które musi:

- w bardzo precyzyjny sposób, bez pozostawiania miejsca na dowolne interpretacje i na półśrodki, uniemożliwiać segregację uczniów niepełnosprawnych.
- działać także w sposób globalny w celu uniknięcia rozproszenia środków ludzkich i finansowych, co jest szkodliwe dla skuteczności systemu i prowadzi do złego zarządzania.